

nr 29

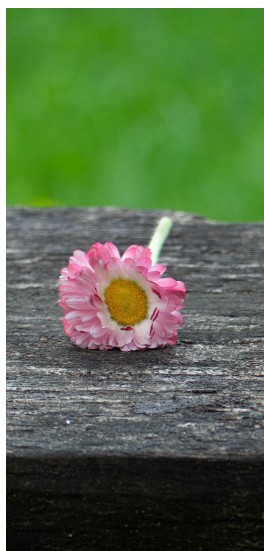
Dolnośląski Ośrodek
Doskonalenia
Nauczycieli
we Wrocławiu
Filie w Jeleniej
Górze, Legnicy,
Wałbrzychu

skrypty belfra

Dominika Miśkowiec

Scenariusz lekcji języka polskiego na temat:
**Rekonstruujemy przebieg wydarzeń
ukazanych w balladzie „Świtezianka”
Adama Mickiewicza**

INFORMACJA OGÓLNA

Scenariusz lekcji języka polskiego z wykorzystaniem narzędzia TOC – **gałęzi logicznej złożonej** – przeznaczony jest do realizacji w klasie VII szkoły podstawowej.

Zastosowanie ww. narzędzia pozwala na realizację wielu treści nauczania, zawartych w podstawie programowej języka polskiego od klasy IV do VIII.

Odniesienia do podstawy programowej (wymagania szczegółowe):

- Klasy IV–VI:
 - ✓ I.1.1), 1.2), 1.7), 1.16), 1.18), 1.19), 1.20), 2.2), 2.3), 2.5), 2.11), 2.12);
 - ✓ III.1.1); 1.4); 2.4), 2.5), 2.6), 2.8);
 - ✓ IV.1), 2), 3), 7).
- Klasy VII i VIII:
 - ✓ I.1.7), 1.9), 2.2);
 - ✓ III.1.6), 1.7), 2.2);
 - ✓ IV.6), 8).

Gałąź logiczna (prosta i złożona) jest jednym z trzech wizualnych narzędzi TOC. Pozostałe dwa to **chmurka** i **drzewko ambitnego celu**. Narzędzia te bazują na Teorii Ograniczeń (ang. *Theory of Constraints*) autorstwa dr. Eliyahu M. Goldratta, izraelskiego pedagoga, filozofa i naukowca.

„Efektywny proces uczenia, w tym rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia, wymaga wykorzystania odpowiednich narzędzi, które pozwolą na ukierunkowanie uwagi dziecka na określony temat czy też cel. Zastosowanie ich w procesie edukacyjnym będzie sprzyjać wyrabianiu u dziecka korzystnego nawyku samodzielnego myślenia oraz doskonaleniu umiejętności uczenia się. Warto w tym celu zastosować w oddziaływaniach dydaktycznych innowacyjną propozycję odpowiadającą wymogom współczesnej edukacji, jaką stanowią trzy wizualne narzędzia myślowe TOC”¹.

Zalety wykorzystania **gałęzi logicznej** wynikają z kształcenia umiejętności:

- rozpoznawania i analizowania związków przyczynowo-skutkowych;
- przedstawiania własnymi słowami sekwencji kluczowych wydarzeń, ukazanych w utworze;
- wyciągania wniosków;
- przewidywania konsekwencji wynikających z podejmowanych przez bohaterów decyzji;
- przewidywania następstw własnego zachowania².

SCENARIUSZ LEKCJI

TEMAT LEKCJI: Rekonstruujemy przebieg wydarzeń ukazanych w balladzie „Świtezianka”.

CELE OGÓLNE:

- Wyrabianie i rozwijanie zdolności rozumienia utworu literackiego.
- Poznanie przez uczniów ballady „Świtezianka” A. Mickiewicza.

1 Kamińska D., *Jak rozwijać umiejętność myślenia krytycznego u dzieci z zastosowaniem narzędzi TOC?*, [w:] „Edukacja Pomorska”, nr 94/95 (45/46) maj-czerwiec/lipiec-sierpień 2019 r., Gdańsk 2019, s. 8-9 <https://www.cen.gda.pl/download/2019-11/2220.pdf> (dostęp 02.01.2021).

2 Suerken K., *Techniki aktywizujące myślenie – TOC (Narzędzia krytycznego myślenia do analizy treści programowych)*, tłum. M. Piernikowska-Hewelt, Warszawa 2009, s. 143 <http://magdalipec.pl/wp-content/uploads/2015/12/TOC.pdf> (dostęp 02.01.2021).

CELE SZCZEGÓŁOWE – uczeń:

- omawia elementy świata przedstawionego;
- wyodrębnia informacje zawarte w przeczytanym utworze;
- rekonstruuje przebieg wydarzeń ukazanych w utworze;
- wyjaśnia motyw winy i kary;
- ocenia postępowanie bohaterów;
- bierze udział w dyskusji, nawiązując do wypowiedzi interlokutorów;
- formułuje wnioski, uzasadnienia, opinie;
- odwołuje się do doświadczeń zaczerpniętych z życia codziennego;
- doskonali umiejętność sporządzania notatek;
- rozwija umiejętność krytycznego myślenia;
- wykorzystuje wizualne narzędzie myślowe TOC do analizy tekstu literackiego.

POMOCE DYDAKTYCZNE: tekst ballady, kserokopie schematu gałęzi logicznej dla uczniów (Załącznik nr 1) i dla nauczyciela (Załącznik nr 2), monitor multimedialny/tablica interaktywna.

FORMY PRACY: praca indywidualna, zbiorowa.

METODY: wykład, gałąź logiczna złożona, burza mózgów, dyskusja.

PRZEBIEG LEKCJI

Wprowadzenie:

1. Nauczyciel określa cele lekcji i podaje temat.
2. Prowadzący rozdaje uczniom kserokopie przygotowanego schematu **gałęzi logicznej złożonej (Załącznik nr 1)**.
3. Nauczyciel wyświetla na monitorze/tablicy instrukcję dotyczącą tworzenia gałęzi logicznej prostej i złożonej, a następnie wyjaśnia poszczególne etapy powstawania tego narzędzia. Instrukcja została opracowana na podstawie publikacji *Wykorzystanie narzędzi krytycznego myślenia w kształtowaniu kompetencji kluczowych i realizacji podstawy programowej* autorstwa Grażyny Skirmuntt³:

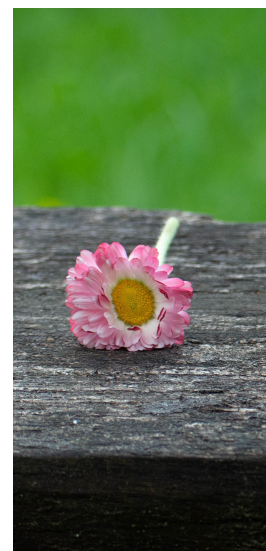
GAŁĄŹ LOGICZNA PROSTA

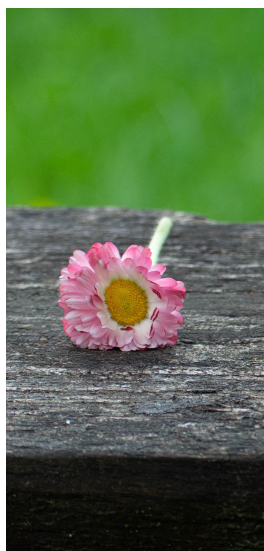
Jeśli/Kiedy (przyczyna) – to (skutek)

1. Odpowiadamy na pytanie ogólne: „O czym jest tekst?” (schemat, wykres, obraz).
2. Wyodrębniamy główne wątki.
3. Sprawdzamy poprawność (logikę zdarzeń), czytając tekst od dołu do góry, stosując formułę: „Jeśli/Kiedy, to”.
4. Sprawdzamy logikę zdarzeń, czytając tekst od góry do dołu, stosując formułę: „ponieważ”.
5. Po analizie tekstu literackiego, historycznego lub innego szukamy odniesień do sytuacji obecnej i/lub doświadczeń uczniów, np. „Czy byłeś/byłaś w podobnej sytuacji?”, „Co wtedy zrobiłeś/zrobiłaś?”, „Co ci pomogło?”, „Co byś zrobiła/zrobił, gdybyś był/była w podobnej sytuacji?” itp.

W celu rozwinięcia porządkujących umiejętności myślenia wyższego rzędu (wnioskowanie, czytanie między wierszami) stosujemy gałąź logiczną złożoną.

³ Skirmuntt G., *Wykorzystanie narzędzi krytycznego myślenia w kształtowaniu kompetencji kluczowych i realizacji podstawy programowej*, Warszawa 2018, s. 11-12 file:///C:/Users/HP20/Downloads/grazyna-skirmuntt_wykorzystanie-narzedzikrytycznego.pdf (dostęp 02.01.2021).

GAŁĄŹ LOGICZNA ZŁOŻONA

Jeśli/Kiedy (przyczyna) – to (skutek)

i jeśli/ponieważ? – założenie, uzasadnienie, przypuszczenie lub wniosek.

1. Odpowiadamy na pytanie ogólne: „O czym jest tekst (schemat, wykres, obraz)?”.
2. Wyodrębniamy główne wątki.
3. Sprawdzamy poprawność (logikę zdarzeń), czytając od dołu do góry, stosując formułę: „Jeśli/Kiedy, to”.
4. Jeżeli potrzebujemy dodatkowej informacji, dlaczego przyczyna wywołuje skutek, dodajemy tę informację (uzasadnienie: „i jeśli/ponieważ?”) na tych piętrach gałęzi, gdzie ich brakuje.
5. Sprawdzamy logikę, czytając od góry do dołu, stosując formułę: „ponieważ”.
6. Po analizie tekstu literackiego, historycznego lub innego szukamy odniesień do sytuacji obecnej i/lub doświadczeń uczniów, np. „Czy byłeś/byłaś w podobnej sytuacji?”, „Co wtedy zrobiłeś/zrobiłaś?”, „Co ci pomogło?”, „Co byś zrobiła/zrobił, gdybyś była/był w podobnej sytuacji?” itp.

Prezentacja

1. Nauczyciel czyta głośno tekst ballady.
2. Uczniowie, po wysłuchaniu ballady, określają wydarzenie rozpoczynające akcję, a następnie, biorąc pod uwagę wskazówki nauczyciela, uzupełniają schemat gałęzi logicznej złożonej – wg podanej wcześniej instrukcji.
3. Nauczyciel czuwa nad właściwą rekonstrukcją zdarzeń, korzystając z uzupełnionego schematu (**Załącznik nr 2**).

Podsumowanie

1. Po analizie schematu, wykorzystując burzę mózgów, uczniowie szukają odniesień do sytuacji obecnej i/lub swoich doświadczeń, odpowiadając na pytanie: „Co byś zrobiła/zrobił, gdybyś był/była w podobnej sytuacji?” itp.
2. Nauczyciel zadaje pracę domową: **Przedstaw inne zakończenie utworu, wykorzystując schemat gałęzi logicznej złożonej.**

Dominika Miśkowiec, nauczyciel języka polskiego
Szkoła Podstawowa im. Władysława Zamoyskiego w Brzegach
e-mail: dmiskowiec@op.pl

BIBLIOGRAFIA:

1. Kamińska D., *Jak rozwijać umiejętność myślenia krytycznego u dzieci z zastosowaniem narzędzi TOC?*, [w:] „Edukacja Pomorska”, nr 94/95 (45/46) maj-czerwiec/lipiec-sierpień 2019 r., Gdańsk 2019 <https://www.cen.gda.pl/download/2019-11/2220.pdf> (dostęp 02.01.2021).
2. Skirmuntt G., *Wykorzystanie narzędzi krytycznego myślenia w kształtowaniu kompetencji kluczowych i realizacji podstawy programowej*, Warszawa 2018 file:///C:/Users/HP20/Downloads/grazyna-skirmuntt_wykorzystanie-narzedzikrytycznego.pdf [dostęp 02.01.2021).
3. Suerken K., *Techniki aktywizujące myślenie – TOC (Narzędzia krytycznego myślenia do analizy treści programowych)*, tłum. M. Piernikowska-Hewelt, Warszawa 2009 <http://magdalipec.pl/wp-content/uploads/2015/12/TOC.pdf> (dostęp 02.01.2021).
4. Winiarek M., *Myślenie krytyczne – przygoda na całe życie* [w:] „Edukacja Pomorska”, nr 94/95 (45/46) maj-czerwiec/lipiec-sierpień 2019 r., Gdańsk 2019 <https://www.cen.gda.pl/download/2019-11/2220.pdf> (dostęp 02.01.2021).

GAŁĄŻ LOGICZNA ZŁOŻONA

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

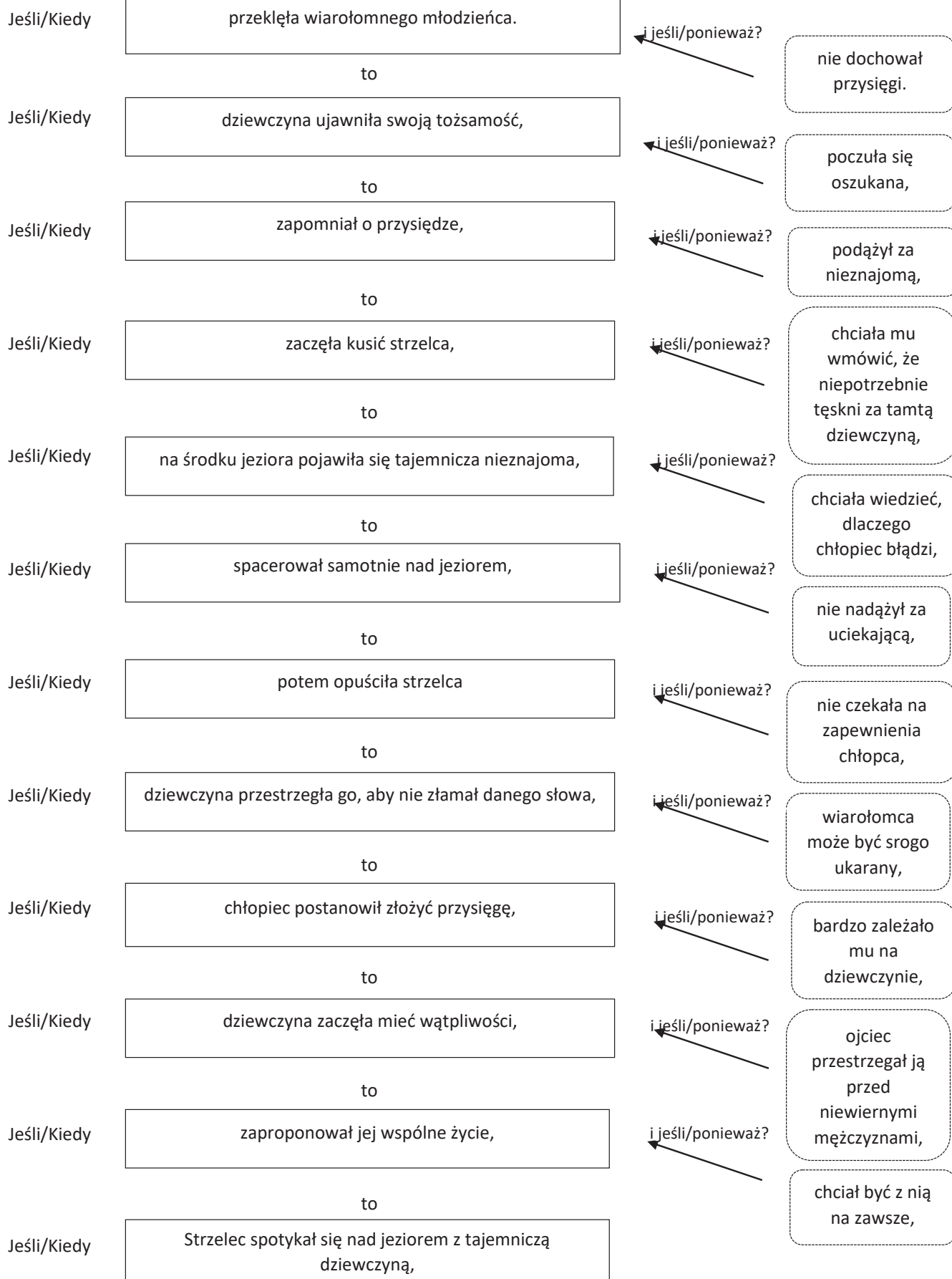
to

← i jeśli/ponieważ?

Jeśli/Kiedy

GAŁĄŻ LOGICZNA ZŁOŻONA

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu

Dolnośląski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli we Wrocławiu jest jednostką organizacyjną Samorządu Województwa Dolnośląskiego, akredytowaną przez Kuratorium Oświaty we Wrocławiu. Posiada siedzibę główną we Wrocławiu oraz Filie w trzech lokalizacjach: w Jeleniej Górze, Legnicy i Wałbrzychu obejmując zasięgiem całe województwo dolnośląskie.

Zajmuje się organizacją i prowadzeniem różnorodnych form doskonalenia kadry kierowniczej szkół i placówek oświatowych oraz nauczycieli. Proponuje realizację programów wsparcia szkół w ich jakościowym rozwoju. Jest organizatorem wydarzeń edukacyjnych o charakterze lokalnym, regionalnym i międzynarodowym. W ramach statutowych zadań prowadzi działalność promocyjno-wydawniczą oraz konsultacje dla nauczycieli. Współpracuje z szeroko pojętym środowiskiem edukacyjnym - instytucjami działającymi na rzecz oświaty, wyższymi uczelniami, pracodawcami.

Zapraszamy dyrektorów szkół i placówek oraz nauczycieli do skorzystania z naszej oferty szkoleniowej. Proponujemy formy tradycyjne i prowadzone zdalnie. Różnorodna problematyka szkoleń zapewni Państwu podnoszenie kompetencji zawodowych w różnych obszarach, również związanych z realizacją kierunków polityki oświatowej państwa i województwa dolnośląskiego. Zapraszamy na stronę dodn.dolnyslask.pl/oferta/

Działamy skutecznie i profesjonalnie. Realizujemy różnorodne formy szkolenia: warsztaty, rady szkoleniowe, seminaria, konferencje i inne wydarzenia edukacyjne

Oferta szkoleń jest różnorodna, z uwzględnieniem zgłoszonych przez Państwa potrzeb. Realizujemy projekty edukacyjne: „Lekcja: Enter”, „Kompetencje 4.0” (polsko-czeski), „Groß und Klein gemeinsam - Dużi i Mali razem. Transgraniczna współpraca dla wspierania edukacji przedszkolnej w zakresie kultury i języka sąsiada (polsko-niemiecki)

Dedykujemy Państwu serię wydawniczą „Skrypty belfra” i „Skrypty metodyczne”

Nie pozostajemy obojętni na bieżące problemy nauczycieli - nasi konsultanci i doradcy metodyczni prowadzą konsultacje indywidualne, w tym on-line

Umożliwiamy szkołom i placówkom uzyskać
Certyfikat Szkoły Wspierającej Uzdolnienia i Certyfikat Szkoły Promującej Zdrowie.
Jesteśmy realizatorami wielu prestiżowych konkursów: zDolny Ślązak,
Konkurs Wiedzy o Rosji „Białe Noce”, „Gruzja - fascynująca podróż”.

**Zachęcamy do uczestnictwa
w naszych spotkaniach w formule:
Wtorki i Czwartki w DODN - Klub Dyskusyjny Belfra**